

PRÒLEG

Aquesta antologia és una proposta elaborada des de la pràctica docent a Secundària Obligatòria i Batxillerat, que pretén ser un instrument per a la introducció de la poesia a les aules. Però vol, també, facilitar al lector adult l'accés a una panoràmica de les millors poesies de la literatura en llengua catalana.

Són molts els criteris que s'han utilitzat en l'elaboració d'antologies poètiques: propostes centrades en un autor determinat o en un període històric, reculls organitzats per temes, per tècniques literàries, per la capacitat de connectar amb els gustos i interessos de l'alumnat jove, etc. Però poques presenten, en un volum d'extensió adequada per a l'alumnat de secundària, una panoràmica general de la història de la literatura catalana que incloga, també, els autors valencians més emblemàtics.

Crec que hem de dur la poesia a les aules i acabar amb el prejudici de pensar que als joves –així, en general– no els agrada la poesia. A molts dels nostres alumnes els agrada llegir i aprendre les lletres de les cançons, o copiar frases i versos que expressen sentiments. I açò també és poesia. De fet, hi ha propostes esplèndides de tallers literaris o de recitals poètics per a despertar i explotar la sensibilitat poètica a les aules, propostes fetes, sovint, al marge de l'estudi tradicional de la història de la literatura.

Tot i acceptar la conveniència d'aquest acostament a l'ensenyament de la literatura, crec també que, si volem una llengua i una cultura normalitzades, és important compartir uns referents culturals, un imaginari col·lectiu –al qual s'accedeix durant la infantesa i la joventut–, un imaginari que funciona com a lligam emotiu al llarg de la vida de les persones i que contribueix a cohesionar una comunitat lingüística.

Des de la perspectiva de la literatura en llengua castellana hi ha un consens no escrit sobre quins són aquells poemes que tota persona mínimament formada coneix i, fins i tot, es capaç de recordar de memòria. La lectura i el coneixement d'aquests poemes crea un sentiment de pertinença a un grup i evoca tot un món d'experiències viscudes. Aquest imaginari col·lectiu compartit és encara molt deficient pel que fa a la poesia en llengua catalana; aquest buit és el que l'antologia que teniu a les mans voldria contribuir a superar.

D'antuvi he de demanar disculpes per tots els poemes imprescindibles que trobareu a faltar; els criteris que han orientat la selecció obligaven sovint a fer tries doloroses. Aquests criteris bàsicament han estat: un nombre de poemes limitat, seixanta-sis en total; una organització d'acord amb l'ordre cronològic dels diferents períodes literaris, per tal de facilitar una visió clara i panoràmica de la història de la literatura; la selecció d'autors consagrats, la qual cosa explica l'absència de poetes importants actuals, encara joves; en aquest sentit, i a tall d'exemple recordatori de tota una generació,

hem seleccionat dos autors valencians (Marc Granell i Manel Garcia Grau); la inclusió d'aquells poemes que ja formen part del nostre imaginari col·lectiu, perquè han estat musicats o apareixen en llibres de text i antologies; la tria de poemes que no presenten dificultats greus de comprensió per a l'alumnat de secundària; la presència dels temes recurrents en la història de la literatura: l'amor, la mort, la llengua, la pàtria, la guerra, la vida quotidiana, la natura, la reivindicació social i política, la situació de la dona, el sentiment religiós...; la tria de poemes que puguen il·lustrar diferents formes mètriques i recursos: sonets, formes populars, cal·ligrames, poesia visual, etc.; la possibilitat de manipulació i d'explotació didàctica que ofereix cada poema; la inclusió d'un màxim de dos poemes per autor, tret d'algun cas especial; la presència d'autors valencians; la inclusió de cançons, no tant per la vàlua literària de determinades lletres, com per la seua rellevància en la conquesta col·lectiva de les llibertats i de la llengua. Incloem, per tant, cançons emblemàtiques com «L'Estaca» de Llach –coneguda entre els joves a través d'una versió actual– o el «Tio Canya» d'Al Tall –que permet reflexionar a l'aula sobre el procés de substitució lingüística al País Valencià.

L'antologia es tanca amb tres apartats orientats a facilitar l'explotació didàctica i la lectura reflexiva.

Glossari. Amb aquelles paraules que la majoria d'alumnes solen desconèixer, organitzades per poemes per a una consulta més fàcil.

Notes sobre els autors. Presentats cronològicament d'acord amb les èpoques literàries, per tal que el lector pugui situar el poema en un context històric i literari determinat.

Activitats per a acompanyar la lectura. Pensades com a introducció o repàs de les principals tècniques i recursos poètics.

Amb aquest disseny, crec que l'antologia poètica pot ser usada no sols com a llibre de lectura, sinó com a llibre que guie l'estudi de la literatura, i en concret de la poesia, dins de la programació d'un curs.

Per últim, unes darreres paraules per a explicar l'elecció del títol. Per què 66 poemes precisament? Dues són les raons que m'han fet escollir-lo. D'una banda, el número 66 ens remet a la sextina, composició poètica formada per sis estrofes de sis versos, que té l'origen en l'època medieval i que en l'actualitat ha estat conreada per Brossa des de la perspectiva de l'experimentació més agosarada; d'algun manera, vol ser un petit recordatori de la pervivència d'una llengua i d'una literatura capaces de superar dificultats històriques i d'inscriure's en la modernitat més actual. D'altra banda, vol ser un joc intertextual i un petit homenatge a un autor i a un llibre que, per a mi, simbolitzen el que ha estat la renovació recent en l'ensenyament de la llengua: *44 exercicis per a un curs d'expressió escrita*, de Daniel Cassany.

I si em permeteu, acabaré amb una petita endreça. Vull dedicar aquesta antologia a ma mare, que em va transmetre el

gust per la lectura i per la poesia, i que va aconseguir que una xiqueta amb trenes se l'escoltara embadalida mentre –amb el treball de costura propi de la mestressa de casa deixat momentàniament a la vora– li llegia en veu alta poemes. A ma mare, i a totes les dones, que sempre hem estat dipositàries de la tradició oral, narrativa o poètica, i transmissores privilegiades de l'imaginari col·lectiu a les noves generacions.

Montserrat Ferrer
Castelló, febrer 2004

66 POEMES IMPRESCINDIBLES

1

ELOGI DELS DINERS

Diners de tort fan veritat,
e de jutge fan advocat;
savi fan tornar l'hom orat,
    puix que d'ells haja.

Diners fan bé, diners fan mal,
diners fan l'home infernal
e fan-lo sant celestial,
    segons que els usa.

Diners fan bregues e remors,
e vituperis e honors,
e fan cantar preïcadors:
    Beati quorum.

Diners alegren los infants
e fan cantar los capellans
e los frares carmelitans
    a les grans festes.

Diners, magres fan tornar gordes,
e tornen lledesmes los bords.
Si diràs «jas» a hòmens sords,
tantost se giren.

Diners tornen los malalts sans;
moros, jueus e crestians,
lleixant a Déu e tots los sants,
diners adoren.

Diners fan vui al món lo joc,
e fan honor a molt badoc;
a qui diu «no» fan-li dir «hoc».
Vejats miracle!

Diners, doncs, vulles aplegar.
Si els pots haver no els lleixis anar;
si molts n'hauràs poràs tornar
papa de Roma.

Si vols haver bé o no dan
per advocat té sent «jo ha'n».
Totes coses per ell se fan
en esta vida.

2

XLVI

Veles e vents han mos desigs complir,
 faent camins dubtosos per la mar.
 Mestre i Ponent contra d'ells veig armar;
 Xaloc, Llevant, los deuen subvenir
 ab llurs amics lo Grec e lo Migjorn,
 fent humils precis al vent Tramuntanal
 que en son bufar los sia parcial
 e que tots cinc complisquen mon retorn.

Bullirà el mar com la cassola en forn,
 mudant color e l'estat natural,
 e mostrarà voler tota res mal
 que sobre si atur un punt al jorn;
 grans e pocs peixs a recors correran
 e cercaran amagatalls secrets;
 fugint al mar, on són nodrits e fets,
 per gran remei en terra eixiran.

Los pelegrins tots ensems votaran
 e prometran molts dons de cera fets;
 la gran paor traurà al llum los secrets

que al confés descoberts no seran.
En lo perill no em caureu de l'esment,
ans votaré al Déu qui ens ha lligats,
de no minvar mes fermes voluntats
e que tots temps me sereu de present.

Io tem la mort per no ser-vos absent,
perquè Amor per mort és anul·lats;
mas io no creu que mon voler sobrats
pusca esser per tal departiment.
Io só gelós de vostre escàs voler,
que, io morint, no meta mi en oblit;
sol est pensar me tol de món delit
—car nós vivint, no creu se pusca fer—:

après ma mort, d'amar perdau poder,
e sia tost en ira convertit,
e, io forçat d'aquest món ser eixit,
tot lo meu mal serà vós no veer.
Oh Déu!, ¿per què terme no hi ha en amor,
car prop d'aquell io em trobara tot sol?
Vostre voler sabera quant me vol,
tement, fiant de tot l'avenidor.

Io són aquell pus extrem amador,
 après d'aquell a qui Déu vida tol:
 puis io són viu, mon cor no mostra dol
 tant com la mort per sa extrema dolor.
 A bé o mal d'amor io só disposat,
 mas per mon fat Fortuna cas no em porta;
 tot esvetlat, ab desbarrada porta,
 me trobarà faent humil respost.

Io desig ço que em porà ser gran cost,
 i aquest esper de molts mals m'aconhorta;
 a mi no plau ma vida ser estorta
 d'un cas molt fer, qual prec Déu sia tost.
 Lladoncs les gents no els calrà donar fe
 al que Amor fora mi obrarà;
 lo seu poder en acte es mostrarà
 e los meus dits ab los fets provaré.

Amor, de vós io en sent més que no en sé,
 de què la part pijor me'n romandrà;
 e de vós sap lo qui sens vós està.
 A joc de daus vos acompararé.

LA BALADA DE LA GARSA I L'ESMERLA

Ab los peus verds, los ulls e celles negres,
pennatge blanc, he vista una garsa,
sola, sens par, de les altres esparsa,
que del mirar mos ulls resten alegres;
i, al seu costat, estava una esmerla,
ab un tal gest, les plomes i lo llustre,
que no és al món poeta tan il·lustre,
que pogués dir les llaors de tal perla;
i, ab dolça beu, per art ben acordada,
cant e remor, cantaven tal balada:

«Del mal que pas no puc guarir,
si no em mirau
ab los ulls tals, que puga dir
que ja no us plau
que io per vós haja a morir.

Si muir per vós, llavors creureu
l'amor que us port,

e no es pot fer que no ploreu
la trista mort
d'aquell que ara no voleu;

que el mal que pas no em pot jaquir,
si no girau
los vostres ulls, que em vullen dir
que ja no us plau
que io per vós haja a morir».

4

Bella, de vós só enamorós.

Ja fósseu mia!

*La nit i el jorn, quan pens en vós,
mon cor sospira.*

Tot mon tresor done, i persona,

a vós, garrida;

Puix no us vol mal qui el tot vos dóna,

dau-me la vida;

dau-me-la, doncs, hajau socors,

ànima mia!

*La nit i el jorn, quan pens en vós,
mon cor sospira.*

Lo jorn sencer tostemps sospir,

podeu ben creure;

i a on vos he vist sovint me gir,

si us poré veure;

i quan no us veig, creixen dolors,

ànima mia.

*La nit i el jorn, quan pens en vós,
mon cor sospira.*

Tota la nit que en vós estic,
he somiat;
i quan record sol, sens abric,
trobe'm burlat.
No em burleu més; durmam los dos,
ànima mia.
*La nit i el jorn, quan pens en vós,
mon cor sospira.*

No us atavieu, anau així,
que prenc gran ira
si us ataviau i algú prop mi
per sort vos mira.
Nueta us vull, gest graciós,
ànima mia.
*La nit i el jorn, quan pens en vós,
mon cor sospira.*

Plagués a Déu que com io us mane
vós me manàsseu.
Seria ma sort, per si us engane,
que m'ho provàsseu,
que en vida i mort tot só de vós,
ànima mia.
*La nit i el jorn, quan pens en vós,
mon cor sospira.*

Ai, Déu com no m'ha fet arbre
perquè no sentís dolor,
i lo cor de pedra marbre
perquè no sabés d'amor!

Guanyara, sent insensible,
lo que perd en sentiment,
perquè sent tan gran turment
que lo viure és impossible;
i així, volguera ser arbre
o altra cosa pijor,
i lo cor de pedra marbre
perquè no sabés d'amor.

En edat florida i tendra,
tant lo foc d'amor me crema,
que té per estall i tema
de fer-me tornar en cendra;
molt més valguera ser arbre
per a passar tal ardor,
i lo cor de pedra marbre
perquè no sabés d'amor.

Io me essent desamat,
sens jamés fer-ne mudança;
servixc fora d'esperança
de poder ser remediat:
convertixca'm, doncs, en arbre
sec sens profit ni verdor,
i lo cor de pedra marbre
perquè no sabés d'amor.